

MŰEMLÉK- ÉS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

PÖRDEFÖLDE
KÖZSÉG

TELEPÜLÉSTERVÉHEZ

2026.

KÉSZÍTETTÉK:

Művi értékvédelem:

Fercsák Ágnes	okl. településmérnök TT 20-0277
Bakucz András	okl. építész tervező művész építész vezető tervező É/I 18-0237 műemlékvédelmi szaktanácsadó BME 9102.

Régészeti értékvédelem:

Simmer Livia	szakértői engedélyszám: 18-002
--------------	--------------------------------

1. Örökségvédelmi vizsgálat:

1.1. A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

Pördefölde község Páka közelében a Lenti járásban, a járásközponttól 18 km-re keleti irányban, található. Közúti elérési útvonala a 75144-es mellékút.

A község tájféldrajzi értelemben a Zalai-dombságon belül, a 678 km² területű Göcseji-dombság nevű kistáj települése. A kistáj Dunántúli-dombság legnyugatibb, tagolt és viszonylag magasra kiemelkedő dombsága. Északról a Felső-Zala-völgy, nyugatról a Kerka-vidék, Délről az Alsó-Mura-sík, nyugatról a Letenye-Egerszegi-dombság határolja. a hordalékkúp jellegű tájak csoportjába tartozik. A Zalai-dombság a hordalékkúp jellegű tájak csoportjába tartozik. Alapját több ezer méter vastagságban homokos, agyagos, márgás pannon tengeri üledék alkotja, amire az egész régióra jellemző folyóvízi homok rakodott. Ezen az alapon kezdődött meg az (Ős)-Rába és a Mura hordalékkúpjának épülése, amely nyugatról kelet felé fejlődött. Az önálló Zalai-dombság megszületése a terület emelkedéséhez kapcsolható, aminek hatására a folyók a 200-300 m magas felszín felszabdalták. Ma a Zalai-dombság jellegét az észak-déli irányú völgyek és a dombsági háta rendszere adja meg. Az észak-dél irányú völgyekben gyakran találhatunk mocsarakat és lápok. A völgyek így nem kedveztek a települések létesítésének, amelyek ezért a völgyközi háta lábánál és a dombháton alakultak ki. A völgytalpakat rétként és legelőként, a lankás lejtőket szántóként használták. Sűrű erdők – jellemzően bükkösök – alakultak ki a barna erdőtalajokon és barnaföldeken.

A zalai táj erős tagoltságát az is kifejezi, hogy kialakultak a mindennapi élethez kapcsolt („megélt”) tájak fogalmai és a néprajzban használatos elnevezései: Őrség, Hetés vagy Göcsej. Az így megvont határok azonban nem merevek, ezért elmondható, hogy a Göcsejben feltárt néprajzi anyag egész Délnyugat-Dunántúlra jellemző, s a keletre eső zalai települések népi kultúráját is reprezentálja.

Éghajlatát illetően a mérsékelt hűvös, mérsékelt nedves térségként jellemezhetjük. Az 5ha-nál nagyobb kiterjedésű nyílt víz-, illetve vízenyős felszínek aránya elenyésző, csupán 0,2%. A kistáj erdőgazdálkodási célterület: kiterjedt bükkös és gyertyános-tölgyes állományokkal rendelkezik. A terület 45%-át erdők alkotják – a tűlevelű erdők aránya valamelyest nőtt – 30%-a szántóföld, 7%-a pedig gye. A Göcseji-dombság eredeti adottságait az emberi tevékenység csak mérsékelt bolygatta meg. A természeti jelenségek, folyamatok általi veszélyeztetettség kismértékű, leginkább felszíni mozgásra és szélrózsióra lehet számítani.

A szántóföldek a kistáj középső részén válnak a tájarculat meghatározó elemévé. A parlagok aránya alacsonynak mondható, mindössze 3-4%, többnyire a nedves völgytalpak felhagyottak. A tájhasználat mérsékelt intenzív, de gondozott tájképi benyomást nyújt. A települések többnyire a szárazabb dombháton épültek. A kistáj teljes területére jellemző, hogy hiányzik a sűrű törpe és kistalvas hálózattól kiemelkedő, tájszervező hatású kisváros. A göcseji identitás erős.

A kistáj 3,5%-a kapott Natura 2000 különleges természetmegőrzési besorolást. Az értéksűrűség Zalaegerszeg környékén magas, máshol közepesnek mondható. Jelentős a régészeti lelőhelyek és az egyedi tájértékek száma. Jellemzően a tájképvédelem aránya magas, a további védendő zónák lehetnek a Cserta-pataktól nyugatra eső terület, valamint a Tófej és Pusztamagyaród erdőszélei.

A vármegye az aprófalvas térségek közé tartozik, tehát bővelkedik az 500 fő alatti lakosú aprófalvakban, ahol a lakosság 13%-a él – Pördeföldén 67-en élnek (2024.01.01.). Az aprófalvas térségekben jelentős volt a népességfogyás, kedvezőtlenebb a korösszetétel és a jövedelmi helyzet. A falvakban és főleg az aprófalvakban élő foglalkoztatottak héttizede más településre jár dolgozni. A lakhatási körülmények is az aprófalvakban kedvezőtlenebbek, itt magasabb a komfort nélküli lakások aránya.

A Göcsej vagy régiesen Göcsejség a dunántúli nyelvjárásokban a vízjárások által felszabdalt dombvidék jellemzésére használt elnevezés, ami itt tájnévvé vált. Az itt élők emberek életét a táji jellegzetességek erősen befolyásolták: sovány, terméketlen, könnyen vizenyőssé váló talajokon archaikus szántógazdálkodást folytattak. Szőlészete egykor jelentős volt, állattartásában a szubalpi vonások bukkannak fel. Sajátos apró település csoportok jellemzik, jellegzetes zártudvaros beépítéssel (kerített ház). Népének társadalmi szerkezete, jogszokásai, szellemi műveltsége hasonlóképpen archaikus, konzervatív vonásokat mutat.

A település neve a talán szláv eredetű Pörde személynévnek és a föld főnévnek összetételéből keletkezett. A község a nevét minden bizonnyal egy ott elterülő tóról kaphatta. A falu korábbi névalakjai: *Perdefeld, Perdefewlde, Poerdefoelde*.

Honfoglalás előtti idők

A kora és késő bronzkori időkből és a vaskorból való leletek alapján a Göcsej vidékéről elmondható, hogy a legkorábbi időktől lakott volt. A középső bronzkor és a kora vaskor leletei nem ismertek, azonban a kelták az egész vármegye területét benépesíthették. Ez a népesség nagy valószínűséggel megéri a Kr.e. 2. századi római hódítást. a szegek vidékéről sok római leletanyag került elő. Az itáliai eredetű romanizált népesség főleg a fontosabb átmenő utak vidékét lakta. A vármegye népvándorláskori történetéről azt tudjuk, hogy a germánok és az avarok alig szállták meg ezeket a területeket. A 860-as években a későbbi Zalavár helyén frank alapítású erődváros épült, a mocsaras, erdős vidék germán népessége igen gyér lehetett. A honfoglalást megelőzően késői avar és szláv népek lakták.

Pördefölde őskori és római kori történetéről nem rendelkezünk pontos adatokkal, azonban tudunk az itt fellelt őskorból, római korból származó leletekről. A falu határában őskori településnyomok, római kori halomsírok találhatók. Ez utóbbiakból az ötvenes és a hetvenes években fel is tártak néhányat – számuk több százra tehető.

Középkor

A Göcsej vidékét feltételezhetően a Honfoglalás utáni időkben szállta meg a magyarság. A betelepülés a 10. század végén indulhatott errefelé. Az országhatár és a megszállt területek között igen gyér lakosságú zóna húzódott: a gyeplőve. Ezen belül természetes akadályokkal részben mesterséges építményekkel eltorlaszolt védősáv futott végig. A vármegye Göcsejtől keletre eső területe tehát a korai Árpád-korban határőrvidékeink közé tartozott, azonban a magyar-horvát közös királyság kialakulása után hamarosan jelentőségét veszítette. Történeti és régészeti források alapján arra következtethetünk, hogy Göcsej legkésőbb megtelepült területe a vármegye északi és középső részén kialakult szegek vidéke volt. A középkori úthálózat fontosabb vonalai elkerülték a vidéket, ezért a sokáig szinte lakatlan terület 11. századi betelepítése nem katonai jellegű telepek létrehozását szolgálta, hanem a zalai vár birtokaként szerepelt. A szegeket övező területeket részben a várjobbágyok és a várnépek, vagy pedig a várszolgák lakták, míg délnyugat felől az egész területet a legkorábban települt őrvidek övezte, vegyes társadalmi rétegű népességgel. A göcseji rész a későbbiekben a vármegye legsűrűbben lakott kisnemesi tömbjét képezte. A falvak nagy része telepített helyiség lehetett, vegyes etnikummal, erre utalnak a szláv eredetű helyiségnevek.

A korai települések nem a mai helyükön, hanem a dombok alján helyezkedtek el, ezért a szegrek elnevezésre nem csupán az utakat és völgyzugokat képező magaslatok jelenthetnek magyarázatot, hanem az összefüggő erdőségek irtással kialakított szegletei is, amelyet az egyes családok megszálltak. A szegrek nagy része még az Árpád-kor vége előtt jöhetett létre és nagyjából egy helyben maradtak a török korig. A 14-15. század a megerősödés időszakát jelentette – amelyik település lakossága megnövekedett, az kivált az anyatelepülésből.

A falu nevének első ismert írásos említését 1389-ből ismerjük. Az Ákos nembeli Ákos fia László unokahúgát, Mikcs mester Sára nevű lányát ekkor iktatták be tulajdonaiba, melyek a következők voltak: Szentpéterföldre, Pördeföldre, Vétym, Dömeföld, Csömödér, Hernyék, Felső-Sebeske, Alsó-Sebeske és Ortaháza. Sára férje Lindvai Herczeg Péter volt – leányukat Annát 1426-ban Zsigmond király erősítette meg birtokaiban.

Újkor

A 14-15. században elindult fejlődést a 16. században megjelenő török hadak támadása zavarta meg. A hatása drámai módon átalakította a népességi, gazdasági és a települési viszonyokat egyaránt. A 16. század utolsó harmadában a települések lakói elmenekülnek, azonban a falvak többsége hamarosan újra benépesedik az 1580-as évek végén. A települések egy része már ekkor elpusztul, de a 17. századot is megérő telepek hol puszták, hol lakottak. A török hódoltsági terület szélén vagy a határvidéken élő jobbágyok a töröknek, a földesúrnak, a magyar királynak is adóztak és a végvárnak is tartoztak robottal. Az elszegényedett jobbágyok egy része ezért a királyi Magyarországra húzódott vissza. Akik maradtak, a szegrek vidékén kerestek lakóhelyet. A saját földtulajdonnal rendelkező kisnemesség tartotta magát vagy elszegényedve helyben került jobbágysorba, ezért a szegrek lakóinak többsége nem menekült el. A törökkor idején a szegrek nagy része elköltözik korábbi helyéről, a régi és az új telep között több száz méter is lehetett a távolság. Ennek oka egyrészt az éghajlati változás, az 1600 körüli kisjégkor, amikor a bőséges csapadék miatt az árterek és a mocsaras völgyek növekedése miatt kénytelenek voltak feljebb húzódni. A jelenség további oka a török elleni védekezés: az utak rendszerint veszélyesek voltak, ezért távolabbi, eldugottabb környékre költöztek, ahol biztonságban érezhették magukat. Az összeköltözés a templommal is rendelkező települések esetében gyakori, ahol nagyobb ellenállást kísérelhettek meg a kisebb portyázó csapatokkal szemben. Előfordult a szétköltözés is, ugyanis a kisebb, egy-két házból álló telepek könnyebben vészelhették át a pusztítást. Ez az időszak tehát a település- és az úthálózat döntő változását hozza el a Göcsej vidékén.

1531-ben Horváth Lukács birtokolta, akinek nyolc jobbágya volt, valamint 1542-ben Bánffy Lászlónak is volt itt hét, Theryek Tamásnak pedig egy portája.

A következő évtizedeket az uraságok egymással szembeni hatalmaskodásai jellemezték Pördeföldén. 1544-ben Zechewd-i Tarrody Gergely és feleségé, valamint Pál és Orsolya gyermekeik kerültek beiktatásra a pördeföldi birtokokba. Horváth Lukács özvegye peres ügybe keveredett Gergellyel és Bánffy Lászlóval, mivel véleménye szerint az elperesek a teljes possessio-t elfoglalták. 1543-ban az alsólendvai várnagy, Lóránth Péter ura, Bánffy László csörnyeföldi officialisát és pákai jobbágysort a Szecsődi Tarrody Imre pördeföldei uradalomban lévő nemesi kúriájára küldte, és azt az egész birtokkal együtt elfoglaltatta. 1546-ban Tharrodynémetszecsődi, molnaszecsődi és pördeföldei jobbágysort bort szállítottak Pördeföldéről Németszecsődre, Bánffy felsőszilvágyi hét jobbágya azt elszedte tőlük.

1576-ban a török felégette a falut, a földeket ezt követően a szomszéd falvak népei használták.

1589-ben Bánffy János és Nádasdy Ferenc közötti osztozkodásról kiadott levél szerint tizenhárom ház volt itt, ebből hat a Bánffy család három tagjáé, öt Nádasdy Ferencé és kettő Deörsfy Ferencé volt. A Bánffy család kihalásával a birtok teljesen Nádasdy Ferencé lett, de a Wesselényi-féle összeesküvésben játszott szerepe miatt elítélték, a kincstáré lett.,

1694-ben Esterházy Pál nádor kiadványából megtudjuk, hogy az „alsólendvai és lenti jószágaihoz tartozandó különféle pusztá falu helyeinek megszállása végett szegény embereitől csaknem szüntelenül busittatnék, el is rendelte a herceg, hogy efféle pusztai megszállásra szegény embereinek kiadattassanak. A herceg 1691. aug. 21-i Kismartonban kelt parancsában a Perdeföldi pusztára reflektálja magát, melyet Tatai Jánosnak engedett megszállani”.

1700-as évek első felében az Eszterházyak tulajdona, itt 40 holdas szántót és 25 kocsi szénát adó rétet birtokolatk. A patakon két egykerekű malom működött. A herceg a faluhelyet a szombathelyi Fatha Jánosnak adta ki megszállásra. A faluban urasági pajtát építettek a dézsma begyűjtéséhez, valamint juhok számára akol is készült. A falusiaknak a környező hegyekben voltak a szőlőik.

1770-ben 18 család élt itt, a lakosok száma 101 fő volt. Három malom működött, de tulajdonosaik nem a faluban éltek. Búzát, kukoricát termeltek és szőlőt műveltek. A patak néha elárasztotta a földeket, de egyéb természeti veszélyforrás a környéken nem volt. Az oktatást a pákai tanító látta el.

A faluban templom nem volt, Páka filiájaként működött. Lakói katolikusok, akik temetőjük nem lévén Pákán temetkeztek. A szombathelyi püspök első vizitációs feljegyzése szerint 1778-ban egy új harangjuk volt. Birtokosa ekkor Eszterházy Miklós.

1. Pördefölde az Első katonai felmérésen 1782-1785. - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

A falut az Első katonai felmérés térképén Pördefölde a dombháton helyezkedik el, hiszen a patak előnti az alacsonyabban fekvő területeket. A település szerkezetét illetően útifaluról beszélhetünk. A Töröszneki-patak vizén malmot jelölnek. A falutól keletre a mai major területén még látunk pár épületet.

1805-ben a katonai összeírás szerint 11 házban összesen 129 lakos él.

Férfi:

nemesek szolgálói: 5

paraszt: 8

zsellér, lakó és kertész: 7

fiúgyermek: 46.

Nők: általában: 63

Férfi:

1-17 éves: 31

17-40 éves: 14

18-40 éves: 4

nőtlen és özvegy: 7

40 éven felül: 10

róm. kath.: 66

Pördefölde 1848 előtt úrbéres község volt.

A Második katonai felmérésen határozottabban kirajzolódik a településszerkezet. A korábbi útifalutól a Töröszneki-pataktól nyugatra majorsági épületeket látunk. A falu házai az utcafronton sorakoznak, L-alakúak, a telekvégben a pajtát és a kertet látjuk. A mai Petőfi út mentén házak sorakoznak. A településtől északnyugatra látjuk a temetőt.

2. Pördefölde a Második katonai felmérésen 1819-1869. - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

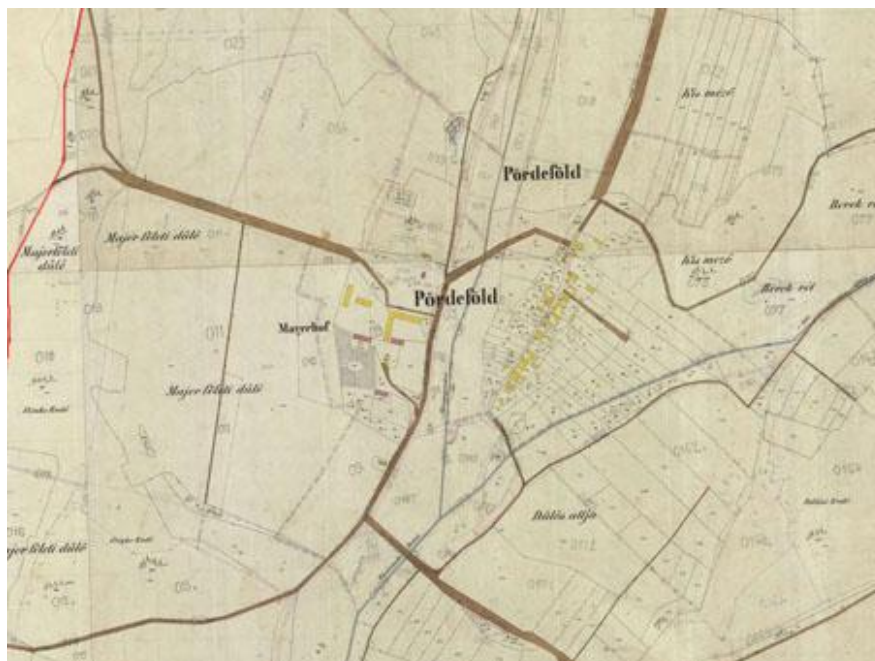
Vályi András rövid leírása a faluról így szól: „Magyar falu Szala Vármegyében, földes Ura H. Eszterházy Uraság, lakosai külömbfélék, fekszik Pákához nem meszsze, mellynek filiája, határjában makk-termő erdején kövér legelője vagyon, egyéb java nem igen lévén, harmadik osztálybéli.”.

Fényes Elek ugyancsak rövid feljegyzésben említi a falut: „Pördefölde, magyar falu, Zala vmegyében, ut. p. A. Lendva, 150 kath. lak. Birja h. Eszterházy.”

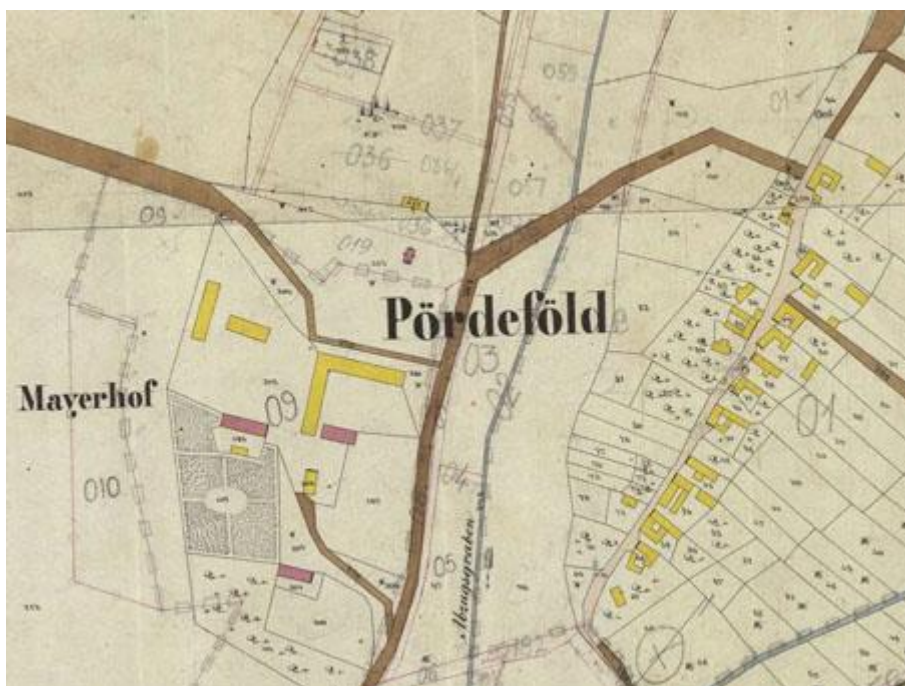

3. Kúrja puszta és Kámánháza puszta a Második katonai felmérésen 1819-1869. - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

Az 1860-as kataszteri térképen a településről részletesebb képet kapunk. A lakóházak fából készültek, többnyire kerített házak. Téglából csak a patak nyugati oldalán elhelyezkedő uradalmi épületeket építették. A falu szerkezete nem változott, a fa harangábat a falu közepén jelölik, de faluközpont nem jött létre. A falutól délre Kúrja puszta (Puszta Kúrdia) és Kámaházapuszta (Puszta Kámánháza) majorok találhatók.

4. Pördefölde kataszteri térképe 1860. részlet - Forrás: <https://maps.hungaricana.hu/>

5. Pördefölde kataszteri térképe 1860. részlet - Forrás: <https://maps.hungaricana.hu/>

6. Kúria puszta és Kámánháza puszta a kataszteri térképen 1860. részlet - Forrás: <https://maps.hungaricana.hu/>

1886-ban Pördefölde község kérte a megyét, hogy az orvosi ellátás tekintetében Bánokszentgyörgy helyett Pákához csatlakozhasson. A Harmadik katonai felmérésen a településszerkezet változatlan.

7. Pördefölde a Harmadik katonai felmérésen 1896-1887. (1:25000) - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

8. Kúria puszta és Kámánháza puszta a Harmadik katonai felmérésen 1896-1887. (1:25000) - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

20. század

1925-ben a Közigazgatási Útmutató adataihoz összeállított munkalap alapján a pákai körjegyzőséghez tartozott. 1871 óta területi változások nem érintették, anyakönyvileg Pákához tartozik, különös intézmények, kocsmák, vendéglők, szövetkezetek és iparosok nincsenek. A falu római katolikus elemi iskolával rendelkezik, ahol egy tanteremben 1 tanerő oktat.

Az 1941-es felmérésen a falu történeti magja változatlan szerkezettel és kiterjedéssel látható.

9. Pördefölde az 1941-es katonai felmérésen - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

10. Pördefölde tágabb környezete az 1941-es katonai felmérésen - Forrás: <https://maps.arcanum.com>

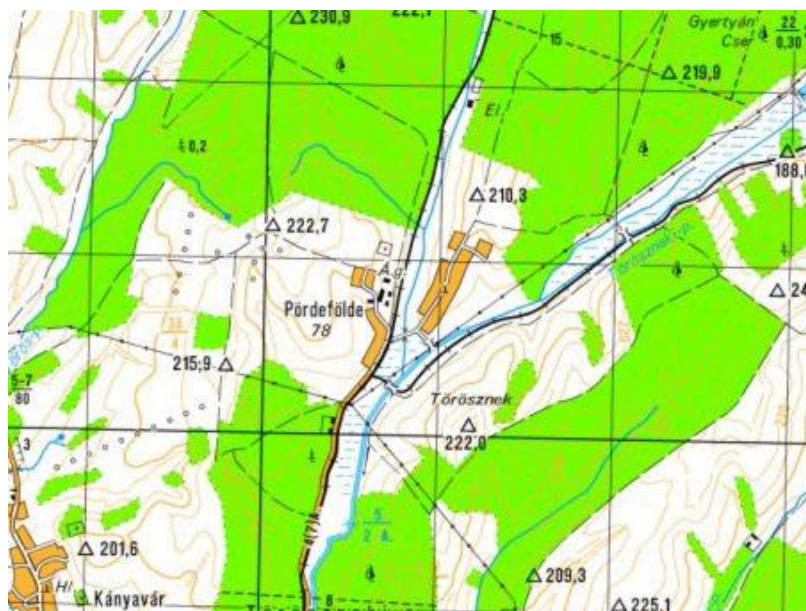
Az 1945. áprilisában lezajlott földosztáskor 82 fő jutott földterülethez. 1948-ban a római katolikus iskolában 1-8. osztályig összesen 35 gyerek tanult. Pördefölde külterületi majorságai és lakott helyei ekkor: Kúria major (Kurjamajor), Kámaházapuszta, Valériapuszta, Hosszurét.

Az 1956-os forradalom eseményei nem kerültek el Pördefölde községet sem. A tanácsházán elégették a tanácsi iratokat, zászlókat, címereket. Megalakult a forradalmi tanács, de a testület a forradalom napjaiban nem végzett érdemi munkát. A termelőszövetkezet a rossz gazdálkodás miatt már a forradalom előtti napokban feloszlott.

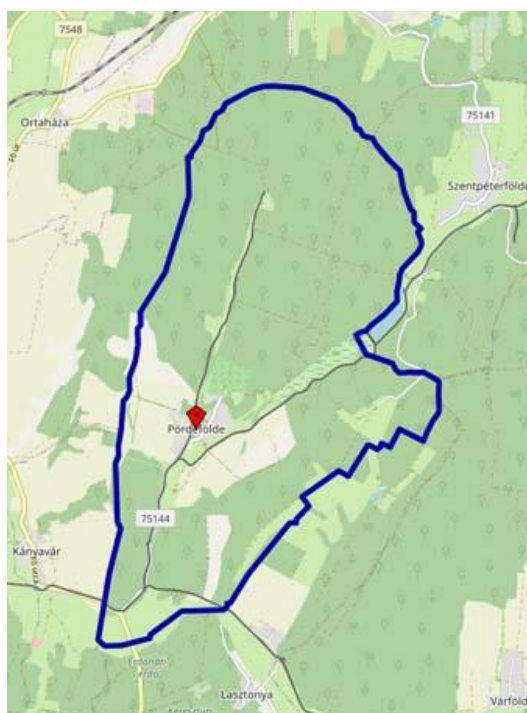
A 60-as évek elején működött az egy tantermes iskola, és a faluban művelődési otthon valamint könyvtár is volt. Mindezekről eltekintve a többi funkciót illetően a község Pákához és Zalaegerszeghez gravitált. A II. világháborút követően 10 család költözött el, a faluban maradt családok nagy része más településekre járt el dolgozni. Ebben az időszakban kezdték beépíteni a Petőfi és a Béke utcát.

A 20. század közepére eltűntek a falura jellemző keresztvéges, boronafalú, szelemen-es-ollószáras tetőszerkezetű, zsúptetős házak.

A Jézus Szíve kápolna 1993-as építésekor a faluban álló történeti haranglábat sajnálatos módon elbontották, pedig történeti esemény tanúja is volt. 1862-ben a betyárok a csendőrökkel tűzpárbajt vívtak és egy golyó a tölgyfaoszlopot átütve ölte meg az egyik csendőrt.

I 1. Pördefölde Magyarország katonai térképén 20. sz. második fele.

I 2. Pördefölde közigazgatási határai

Felhasznált irodalom

CSÁNKI Dezső (1897): Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. III. kötet. Bp. Magyar Tudományos Akadémia. Arcanum Digitális Tudománytár.

CSOMOR Erzsébetné – KAPILLER Imre (szerk.) (2004): '56 zala megyei kronológiája és személyi adattára II. Zalaegerszeg. Zala megyei Levéltár

CSORBA Péter (2021): Magyarország kistájai. természetföldrajza. Debrecen. Meridián Táj- és Környezetföldrajzi Alapítvány.

FÉNYES Elek (1851): Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és pusztá betűrendben körülményesen leíratik. I-IV. köt. Pest. Kozma Vazul. 1851. Online tartalom: Arcanum Digitális Tudománytár.

KISS Lajos (1980): Földrajzi nevek etimológiai szótára. Bp. Akadémiai Kiadó.

KÓSA László–FILEP Antal (1978): A magyar nép táji-történeti tagolódása. (Néprajzi tanulmányok) Bp. Akadémiai Kiadó.

MEZŐSI Gábor (2011): Magyarország természetföldrajza. Bp. Akadémiai Kiadó.

MOLNÁR László (1990): Fejezetek Páka történetéből. Zalaegerszeg. Zala Megyei Levéltár.

MOLNÁR László (2005): Páka. Páka és Dömefölde évszázadai. Páka. Páka Értékeiért Egyesület.

MOLNÁR László (2009): Szakrális emlékek a pákai körjegyzőség falvaiban. In: Zalai Múzeum 18. Zalaegerszeg. Zala Megyei Múzeumok Igazgatósága. 203–216 Magyarország helységnévtára. Központi Statisztikai Hivatal, 2024. szeptember 23. (Online tartalom. Letöltés ideje: 2025.04.29.)

VÁLYI András (1796-1799.): Magyar Országnak leírása. I-3. köt. Online tartalom: Arcanum Digitális Tudománytár.

Zala megye helytörténeti lexikona. Kézírtas regesztagyűjtemény. 1960-as évek. Zala Megyei Levéltár.

1.2. A település régészeti örökségének felmérése újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület esetén terepbejárással

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi része a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletben (továbbiakban Korm. r.) foglalt tartalmi követelményeknek megfelelően készült. A régészeti lelőhelyekre vonatkozó adatok csak a készítés időpontjában rendelkezésre álló kutatási adatokat tükrözik. Újabb régészeti jelenség, lelőhely esetleges előfordulása nem kizárható, mely új helyzeteket eredményezhet.

Magyarország Alaptörvénye Alapvetésének P) cikke alapján: „A természeti erőforrások, különösen a termőföld, az erdők és a vízkészlet, a biológiai sokféleség, különösen a honos növény- és állatfajok, valamint a kulturális értékek a nemzet közös örökségét képezik, amelynek védelme, fenntartása és a jövő nemzedékek számára való megőrzése az állam és mindenki kötelessége.”

1.2.1. A régészeti örökség védelmére vonatkozó jogszabályok

Nyilvántartott lelőhelyek:

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Kötv.) 11. § (2) bekezdése alapján a nyilvántartott régészeti lelőhelyek a törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket *kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely* kategóriába kell sorolni (Kötv. 13. § (3)). Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír (Kötv. 13. § (4)).

„A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása.” (Kötv. 4.§ (1.) bekezdés) „A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzeti szervek, a vallási közösségek, a civil és gazdálkodó szervezetek, valamint az állampolgárok számára.” (Kötv. 5. § (1) bekezdés).

Erre való tekintettel a településfejlesztés során a megvalósítandó, földmunkával járó beruházásokat az alábbi jogszabályok figyelembevételével kell tervezni:

A Korm. r. 3. § (1) bekezdés a) pontja alapján az örökségvédelmi hatóság a Zala Vármegyei Kormányhivatal. A Korm. r. 21. § (1)–(2) bekezdése értelmében nyilvántartott régészeti lelőhelyen állapotromlással – a stratigráfiai egység megbolygatásával, a történeti összefüggés megszüntetésével vagy a régészeti leletek eredeti helyükről régészeti terepmunka nélkül történő elmozdításával – járó tevékenység csak a Kötv. és a Korm. r. alapján, az előírt engedéllyel végezhető.

A Kötv. 22. §. (3) bekezdése szerint a régészeti lelőhelynek a beruházással kapcsolatos földmunkával érintett részén az örökségvédelmi hatóság által előírt módszerekkel (régészeti megfigyelés, próbafeltárás, illetve teljes felületű megelőző régészeti feltárás) megelőző régészeti feltárást kell végezni.

- Régészeti megfigyelés

A Kötv. 22. § (3) bekezdés a) pontja értelmében, ha a tervezett tevékenység nem vagy csak csekély mértékben érinti a nyilvántartott régészeti lelőhelyet és a régészeti örökség elemeit; ha a régészeti örökség elemeinek előfordulása szórványos; ha a beruházással kapcsolatos földmunka mélysége nem éri el a régészeti örökségi elemek jelentkezési szintjét; ha a nyilvántartott régészeti lelőhely beruházással érintett területét korábban földmunkával bolygatták, illetve ha a beruházás műszaki jellege miatt a régészeti feladatellátás más módon nem végezhető el, régészeti megfigyelést kell előírni. A földmunkák közben végzendő régészeti megfigyelés (Kötv. 7. § 37. pont) célja a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése, szükség esetén a régészeti bontómunka elvégzése és dokumentálása.

- Próbafeltárás

A Kötv. 22. § (3) bekezdés b) pontja szerint próbafeltárást kell előírni, ha előzetes régészeti dokumentáció nem áll rendelkezésre, vagy annak készítéséhez jogszabályban meghatározottak szerint nem végeznek próbafeltárást, továbbá földkiemeléssel nem járó alapozási technikával tervezett beruházás valósul meg, illetve a nyilvántartott régészeti lelőhely jellege, intenzitása, térbeli kiterjedése vagy rétegsora nem ismert.

- Teljes felületű feltárás

A Kötv. 22.§ (3) bekezdésének c) pontja alapján teljes felületű feltárást ír elő, amennyiben a beruházással érintett lelőhely vagy lelőhelyrész hazánk múltjának kiemelkedő fontosságú forrása, illetve ha a beruházás történeti városmag területén valósul meg, továbbá – a Kötv. 22.§ (3) bekezdésének d) pontja szerint – ha a feltárás a tudományos ismereteket várhatóan jelentős új eredményekkel gazdagítja.

A hatóság a Kötv. 22.§ (4) bekezdése alapján a régészeti feladatokat a lelőhely különböző részei vonatkozásában eltérően is meghatározhatja. A Kötv. 19. § (3) bekezdés szerint a régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – a 10. § (1) bekezdésére figyelemmel annak kell fedeznie, akinek érdekében a feltárás szükségessé vált. A régészeti szakfeladatok elvégzésére jogosult intézményről a Kötv. 20.§ (6) bekezdés és a Kötv. 22.§ (5) bekezdésének b) pontja rendelkezik.

A beruházó költségviselését a Kötv. 19.§ (3) bekezdése írja elő. A Kötv. 19.§ (4) bekezdés értelmében a régészeti feladatellátás hatósági ár alapján végezhető. A hatósági árakat a Korm. r. 8. melléklete tartalmazza.

A földmunkával járó beruházások előkészítése során – különösen a földterület-kiválasztáshoz és a nyomvonal-kijelöléshez – a beruházó előzetes régészeti dokumentációt (a továbbiakban: ERD) készíttethet. Az ERD készítésére a Kötv. 22. § (2b) bekezdése alapján a jogszabályban kijelölt örökségvédelmi szerv jogosult.

Nagyberuházások esetén az örökségvédelmi jogszabályok a tervezés és engedélyeztetés során ERD elkészítését írják elő (Kötv. 23/C § (1) bekezdése). Az ERD feladata a tervezett beruházás teljes területe régészeti érintettségének egyértelmű tisztázása, az érintett lelőhely(ek) jellegének, korának, kiterjedésének és intenzitásának vizsgálata, valamint az ebből következően elvégzendő régészeti feladatellátás formájának, idő- és költségvonzatainak és a feltáráshoz jogosult intézmények kijelölése. Az ERD készítéséhez műszeres lelőhely-, illetve leletfelderítés, valamint terepbejárás és próbafeltárás kapcsolódik. Az ERD készítésére a kijelölt örökségvédelmi szerv a Kötv. 23/C § (3) bekezdése, valamint a Korm. r. 3.§ (3) bekezdése alapján jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ jogosult. A Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ feltárási projekttervet készít (Kötv. 23/D § (1)-(5) bekezdések), melyet a beruházó véleményezhet, módosítását, kiegészítését javasolhatja, véleményét figyelembe kell venni.

Nagyberuházás megvalósítása esetén a Kötv. 23/E. § (5) bekezdése alapján a régészeti földmunka, valamint a kivitelezés földmunkái régészeti megfigyelés mellett végezhetők. A Korm. r. 43. § (3) bekezdése alapján a kivitelezés során a földmunkákkal érintett, egyéb feltárási módszerekkel fel nem tárt területen régészeti megfigyelést kell biztosítani.

Nagyberuházásokkal összefüggő régészeti feladatellátás esetében a Korm. r. 37-45. §-ai alapján kell eljárni.

Régészeti érdekű területek:

A Kötv. 7. § 30. pontja szerint régészeti érdekű területnek minősül valamennyi olyan terület, ahol földrajzi, vízrajzi helyzetéből adódóan régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. Ilyenek lehetnek különösen a vízfolyások, erek és folyók árvízmentes partvonalaihoz kapcsolódó, korábbi időszakokban megtelepedésre alkalmas térszínek.

Régészeti érdekű területnek számít a már ismert lelőhelyek közvetlen környéke is, mivel a régészeti lelőhelyek kiterjedése általában nem állapítható meg pontosan.

A régészeti örökség védelme érdekében ezért minden esetben különös gonddal kell eljárni az építési és művelési ág változási engedélyek kiadásakor, mivel bármilyen, a föld felszíne alá mélyedő kivitelezési munkával a régészeti örökség elemei pusztulhatnak el.

Váratlanul előkerülő régészeti emlékek:

A régészeti érdekű területen előkerült, illetve egyéb, váratlanul előkerült régészeti leletek, lelőhelyek esetében a Kötv. 24. § (1)–(5) bekezdései szerint kell eljárni. Régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgy előkerülése esetén a tevékenységet azonnal abba kell hagyni, és az előkerülést haladéktalanul be kell jelenteni a területileg illetékes régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum vagy a jegyző útján, illetve közvetlenül az örökségvédelmi hatóságnak. A mentő feltárással jogosult intézmény intézkedéséig gondoskodni kell a helyszín és a lelet felelős őrzéséről. Amennyiben szükséges, a mentő feltárást haladéktalanul meg kell kezdeni és az elvárható ütemben kell végezni. Ha a mentő feltárást 30 napon belül nem végezhető el, az örökségvédelmi hatóság a területet ideiglenesen védetté nyilváníthatja.

A régészeti lelőhelyek megrongálását, megsemmisítését, gondatlan kezelését a Kötv. 82. § alapján szankcionálják.

1.2.2. A község régészeti kutatása

A hatástanulmány régészeti szakterületi rész összeállítása során a szakirodalmi adatok mellett a zalaegerszegi Göcseji Múzeum Adattárában, a Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya által vezetett közhiteles nyilvántartásban, az Országos Építésügyi Nyilvántartás (<https://www.oeny.hu/oeny/ivo/>), valamint a Magyar Nemzeti Múzeum online régészeti adatbázisában (<https://archeodatabase.hnm.hu/>) szereplő, Pördefölde területére vonatkozó nyilvántartott régészeti lelőhelyek adatait vettem figyelembe.

A rendelkezésre álló szakirodalom alapján a község teljes közigazgatási területére kiterjedő, szisztematikus régészeti topográfiai kutatás eddig nem történt. Pördefölde régészeti kutatásában elsősorban a római kori halomsírok vizsgálata játszott meghatározó szerepet. 1973-ban Vándor László vezetésével római kori halomsírok feltárással került sor a község határában, amelyben a Pákai Helytörténeti Szakkör tagjai is részt vettek. A kutatások eredményeit L. Szabó Klára és Vándor László később önálló tanulmányban dolgozta fel. A római kori temetkezésekhez a Kúriapuszta, a Nagyerdő és a Nagyerdő-Homp lelőhelyei kapcsolódnak. A halomsírok felmérése később is folytatódott; Tábori László dokumentációs

munkája mindhárom lelőhelyet érintette, a Nagyerdő területén végzett 1983. évi felmérés adatait a legújabb vizsgálatok is felhasználják.

A község régészeti lelőhelyállománya azonban nem korlátozódik a római korra. A Lenti, Pacsa és Zalaegerszeg kistérség optikai hálózatának tervezéséhez kapcsolódó 2015. évi terepbejárás során a Töröszneki-pataktól északnyugatra új lelőhelyet azonosítottak. A felszíni leletanyag alapján itt őskori, Árpád-kori és késő középkori településnyomok kerültek nyilvántartásba. Ez az adat a korábban elsősorban a római kori halomsírok alapján ismert pördeföldi régészeti képet több korszak emlékeivel egészíti ki.

A kutatások alapján Pördefölde régészeti örökségében a római kori halomsíros temetkezések meghatározóak, amelyeket a Töröszneki-patak környezetében azonosított őskori és középkori településnyomok egészítenek ki.

1.2.3. Régészeti terepbejárás

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a további beépítés céljára szolgáló beépítésre szánt terület kijelölése esetén írja elő az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének legalább terepbejárással történő elkészítését, amennyiben az érintett terület erre alkalmas. Pördefölde új településterveinek készítése során új beépítésre szánt terület kijelölése nem történik. A tervezett módosítások döntően a meglévő területfelhasználások pontosítását, illetve a tényleges használathoz való igazítását szolgálják. A külterületen elsősorban mezőgazdasági területek erdőterületbe sorolása történik az Országos Erdőállomány Adattár alapján, emellett a közműterületek besorolásának rendezésére, a korábban kijelölt üdülőterület csökkentésére, valamint egyes meglévő területek övezeti átsorolására kerül sor. Új műszaki infrastruktúra-hálózati elem nem tervezett, a korábban előírt útszélesítések pedig visszavonásra kerülnek. Mindezek alapján a településtervezéshez külön régészeti terepbejárás elvégzése nem indokolt.

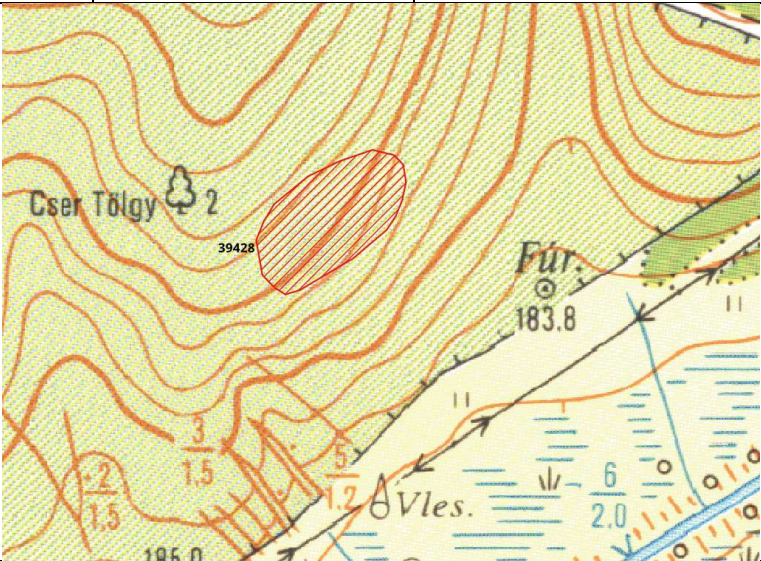
1.2.4. Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

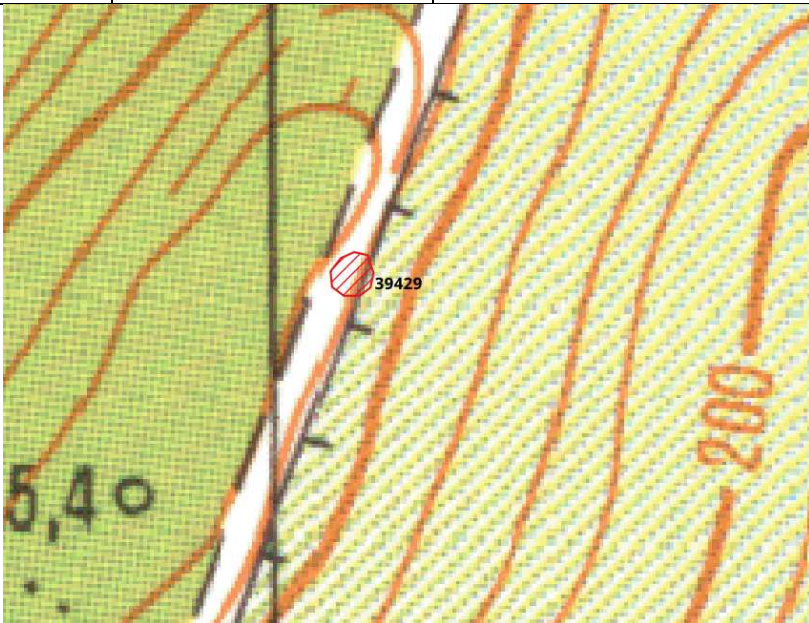
A régészeti lelőhelyek pontos kiterjedése, intenzitása pusztán felszíni vizsgálatokkal (pl. terepbejárásos lelőhely lokalizáció) csak hozzávetőlegesen állapítható meg. A felszíni lokalizációt erőteljesen korlátozó tényezők (pl. vegetáció, beépítés, elfedés, stb.) miatt számos esetben kizárólag a korábbi megfigyelésekre támaszkodhatunk a régészeti érintettség meghatározásánál. A lelőhelyek pontosabb méretéről, intenzitásáról és jelentőségéről csak régészeti feltárás után lehet pontos információkkal szolgálni.

Pördefölde területéről, illetve a községet érintő régészeti környezetből a hatástanulmány készítésének időpontjában öt nyilvántartott régészeti lelőhely ismert, melyből kettő fokozottan védett. Négy lelőhely Pördefölde területén található, míg a Páka, Kocsma hegyháti erdő lelőhely keleti szélé érinti a község közigazgatási területét.

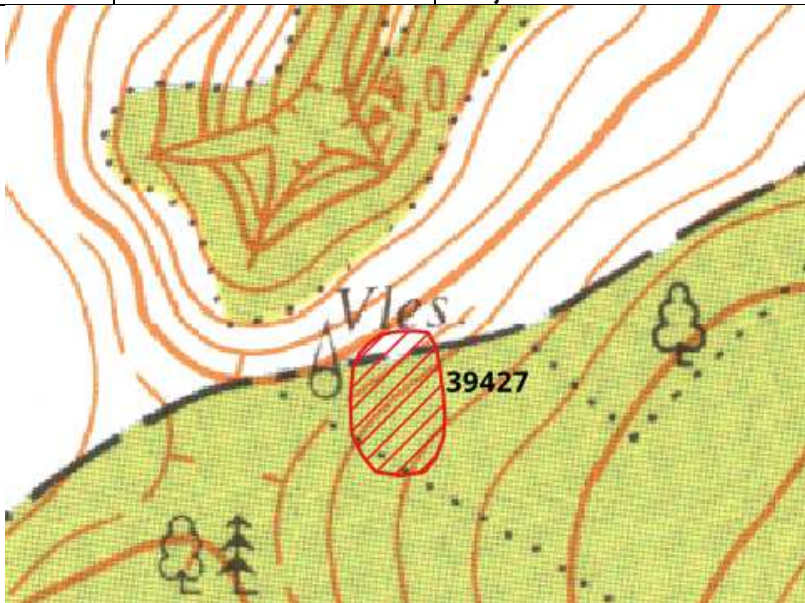
Fokozottan védett régészeti lelőhelyek

I. Pördefölde, Nagyerdő	
Lelőhely azonosítója	39428
Névváltozat	-
Érintett ingatlanok (hrs. számok)	071/I
A lelőhely kora és jellege	kora római – halomsíros temető

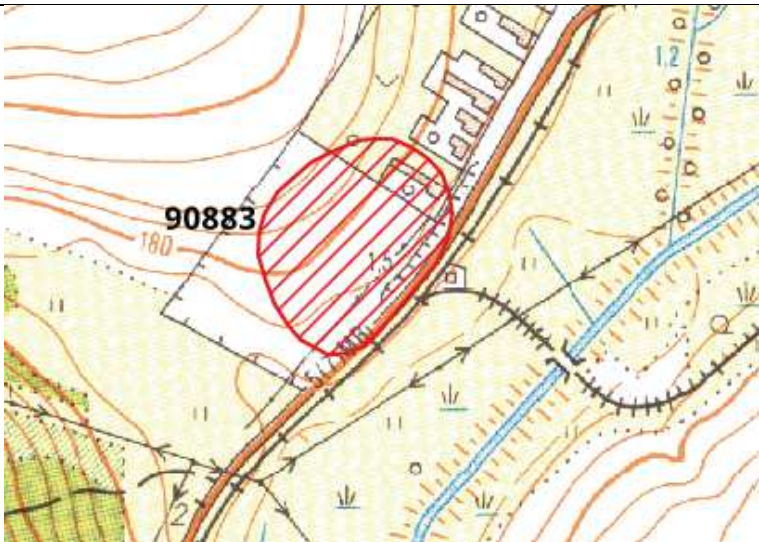
Régészeti tevékenység	Terepbejárás: Tábori László – 1983; Helyszíni szemle: Jankovich Bésán Dénes - Nagy Levente - 2008		
Jelenlegi állapot	Bolygatott	Veszélyeztetettség	veszélyeztetett: erózió, kincskeresés, rablás
Lelőhely elhelyezkedése			

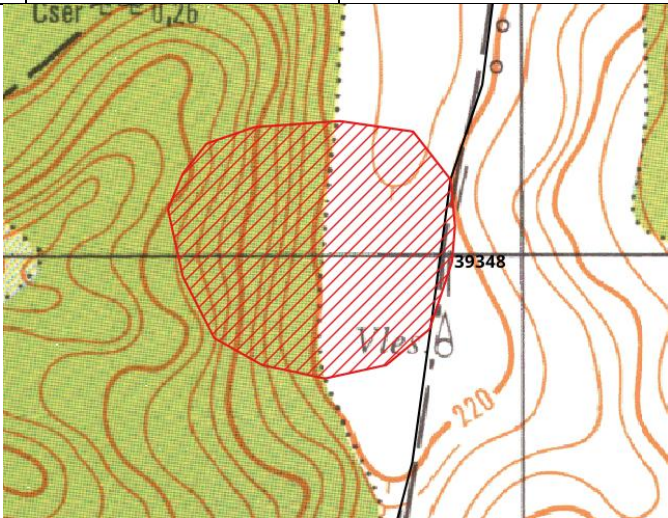
2. Pördefölde, Nagyerdő - Homp			
Lelőhely azonosítója	39429		
Névváltozat	-		
Érintett ingatlanok (hrsz. számok)	071/1		
A leelőhely kora és jellege	kora római – halomsíros temető		
Régészeti tevékenység	Terepbejárás: Tábori László – 1983; Helyszíni szemle: Jankovich Bésán Dénes - Nagy Levente - 2008		
Jelenlegi állapot	Bolygatott	Veszélyeztetettség	veszélyeztetett: erózió, kincskeresés, rablás
Lelőhely elhelyezkedése			

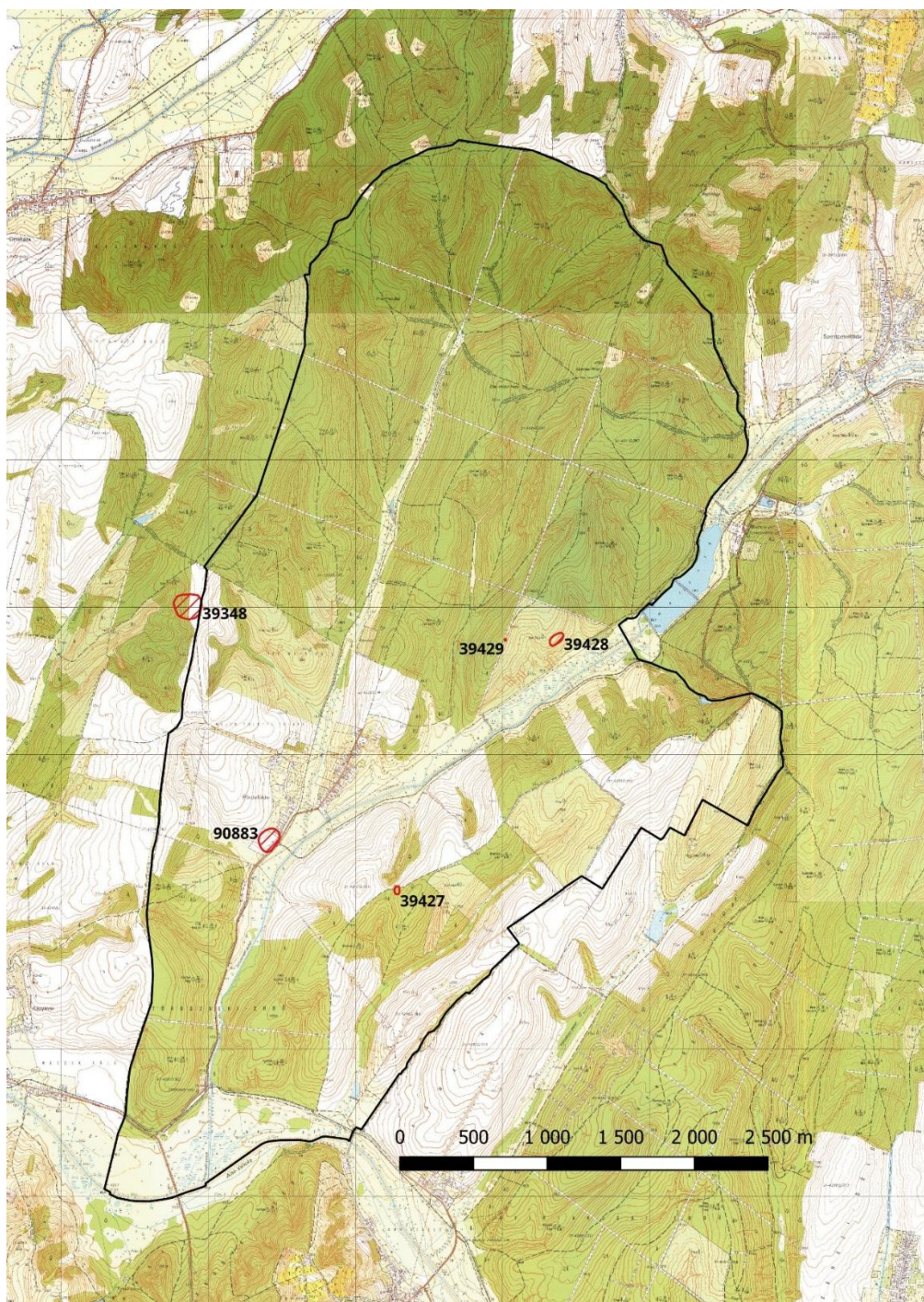
Általános védelem alatt álló régészeti lelőhelyek

1. Pördefölde, Kúriapuszta			
Lelőhely azonosítója	39427		
Névváltozat	-		
Érintett ingatlanok (hrsz. számok)	0183, 0185		
A lelőhely kora és jellege	kora római – halomsíros temető		
Régészeti tevékenység	Terepbejárás: Tábori László – 1983; Ásatás: Vándor László – 1974		
Jelenlegi állapot	Bolygatott	Veszélyeztetettség	veszélyeztetett: erózió, kincskeresés, rablás, talajművelés
Lelőhely elhelyezkedése			

2. Pördefölde, Töröszneki-pataktól ÉNy-ra			
Lelőhely azonosítója	90883		
Névváltozat	-		
Érintett ingatlanok (hrsz. számok)	0237, 0238, 226, 227, 228, 229, 230, 231/1, 231/2, 232, 234		
A lelőhely kora és jellege	őskor – telepnyom; Árpád-kor – telepnyom; késő középkor – telepnyom		
Régészeti tevékenység	Terepbejárás: Koller Melinda – 2015; Régészeti felügyelet: Orha Zoltán – 2016		
Jelenlegi állapot	Bolygatott, mezőgazdasági művelés	Veszélyeztetettség	bolygatás, talajművelés

Lelőhely elhelyezkedése	
----------------------------	--

3. Páka, Kocsma hegyháti erdő			
Lelőhely azonosítója	39348		
Névváltozat	-		
Érintett ingatlanok (hrsz. számok)	Páka, 061, 062/I, Pördefölde 022/3		
A lelőhely kora és jellege	kora római – halomsír		
Régészeti tevékenység	Terepbejárás: Tábori László – 1983		
Jelenlegi állapot	Bolygatot t	Veszélyeztetettség	veszélyeztetett: növényzet, kincskeresés, rablás
Lelőhely elhelyezkedése			

Pördefölde területét érintő régészeti lelőhelyek – EOV térképlapon

1.2.5. Területhasználat és terület állapota a kulturális örökség összefüggésrendszerében

A kulturális örökség védelme és hosszú távú fenntarthatósága szoros összefüggésben áll a területhasználattal és a földterületek aktuális állapotával. A régészeti lelőhelyek nem önálló, elszigetelt objektumok, hanem tágabb táji és gazdasági környezetbe ágyazódnak, amely közvetlenül befolyásolja megőrzésüket, kutathatóságukat és bemutathatóságukat.

Pördefölde ismert régészeti lelőhelyei döntően a települést övező erdős dombvidéki területeken helyezkednek el. A Kúriapuszta, a Nagyerdő és a Nagyerdő-Homp erdővel

borított külterületi részeken található; ezeken római kori halomsírok, illetve halomsíros temetkezések ismertek. A Töröszneki-pataktól északnyugatra fekvő lelőhely a településhez közelebb, a vízfolyásokkal tagolt völgyet kísérő lankás domboldalon helyezkedik el; területéről őskori, Árpád-kori és késő középkori településnyomok ismertek.

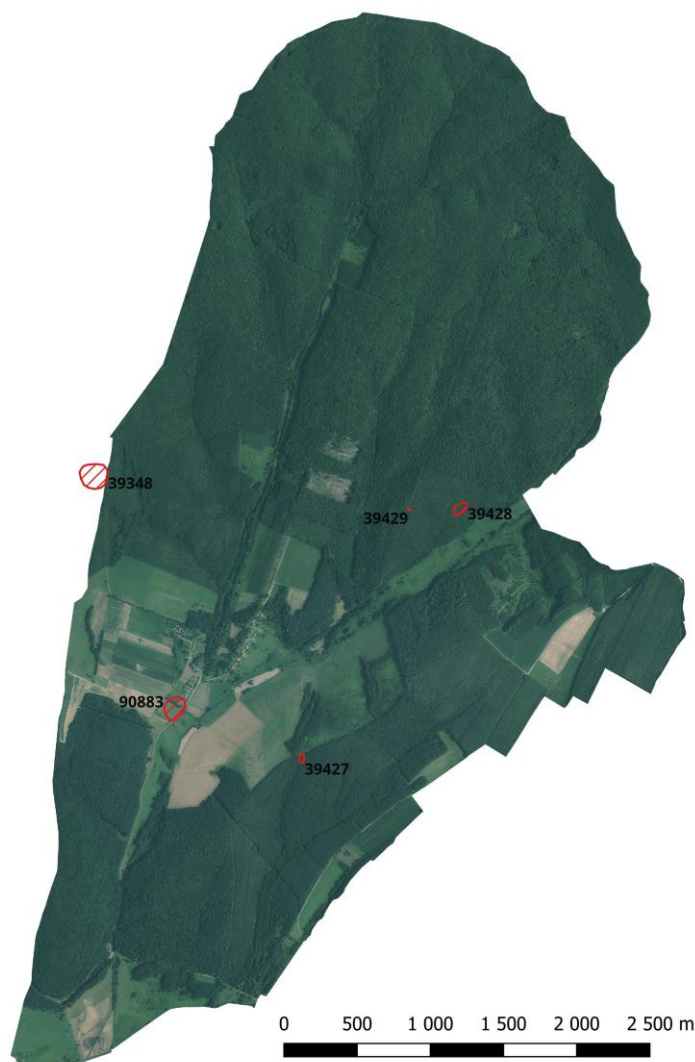
A település tájhasználatát az összefüggő erdőterületek túlsúlya határozza meg, amelyek között elsősorban a völgyekben és a település közvetlen környezetében jelennek meg kisebb gyepes, rétes és mezőgazdasági művelés alatt álló területek. A jelenleg ismert lelőhelyeken túl a patakok, kisebb vízfolyások és völgyperemek környezetében fekvő, megtelepedésre alkalmas térszínek régészeti érdekű területnek tekinthetők. Különösen számításba vehetők a vízjárta területekből kissé kiemelkedő, enyhe lejtésű domboldalak és teraszszerű felszínek, amelyek a különböző történeti korszakokban kedvező feltételeket biztosíthattak az emberi megtelepedés számára.

A kulturális örökség szempontjából a terület állapotát elsősorban az erdőgazdálkodás határozza meg. Az erdővel borított lelőhelyeken a rendszeres szántóföldi talajművelés hiánya általában kedvez a régészeti jelenségek fennmaradásának, ugyanakkor az erdészeti tevékenységhez kapcsolódó fakitermelés, tuskózás, gépi anyagmozgatás, közelítőnyomok és erdészeti utak kialakítása jelentős talajbolygatással járhat. Ez különösen fontos a felszínen is érzékelhető halomsírok esetében. A településhez és a vízfolyásokhoz közelebb fekvő területeken a korábbi és jelenlegi mezőgazdasági használat, a kertművelés, valamint az út- és közműépítések jelenthetnek veszélyt a sekélyebben fekvő régészeti jelenségekre.

A település közigazgatási területén, valamint annak közvetlen környezetében található régészeti lelőhelyek jelenlegi hasznosítása a következő:

	Régészeti lelőhely	Hasznosítás
1.	Pördefölde, Nagyerdő (39428)	külterület, erdő
2.	Pördefölde, Nagyerdő-Homp (39429)	külterület, erdő
3.	Pördefölde, Kúriapuszta (39427)	külterület, erdő
4.	Pördefölde, Töröszneki-pataktól ÉNy-ra (90883)	külterület, részben gyepes-rétes, részben fás terület, a településperem közelében
5.	Páka, Kocsma hegyháti erdő (39348)	külterület, erdő

A lelőhelyek jelenlegi állapotát és veszélyeztetettségét elsősorban a területhasználat jellege határozza meg: a talajbolygatással járó beavatkozás során ezért a régészeti érdekeket figyelembe kell venni.

Pördefölde területét érintő ismert régészeti lelőhelyek – Google Satellite

Felhasznált irodalom

KOLLER Melinda: Előzetes régészeti dokumentáció – Zala megye, Lenti, Pacsa és Zalaegerszeg, optikai hálózat, 2015. Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ, 2015. Jelzet: 650/24/2016.

L. SZABÓ Klára – VÁNDOR László: Római-kori tumulusok Pördeföldén. – Tumuli aus der Römerzeit in Pördefölde. In: Közlemények Zala megye közgyűjteményeinek kutatásaiból 1979. Zalai Gyűjtemény 12. Szerk. Degré Alajos. Zalaegerszeg: Zala Megyei Levéltár, 1979. 33–42.

MOLNÁR László: A Pákai Helytörténeti Szakkör munkájáról. Honismeret, 1976. I. sz. 28–29.

MOLNÁR László: Páka. Páka és Dömefölde évszázadai. Páka: Páka Értékeiért Egyesület, 2005.

TÁBORI László: Zalai római halomsírok terepbejárási dokumentációja. Göcseji Múzeum Régészeti Adattár, ZGM Rég. Ad. 1026-84

1.3. A védett műemléki értékek települési értékleltára, értékkataszter

1.3.1. a világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek,

Világörökségi, és világörökségi várományos helyszínek és területek nem találhatók Pördefölde község közigazgatási területén.

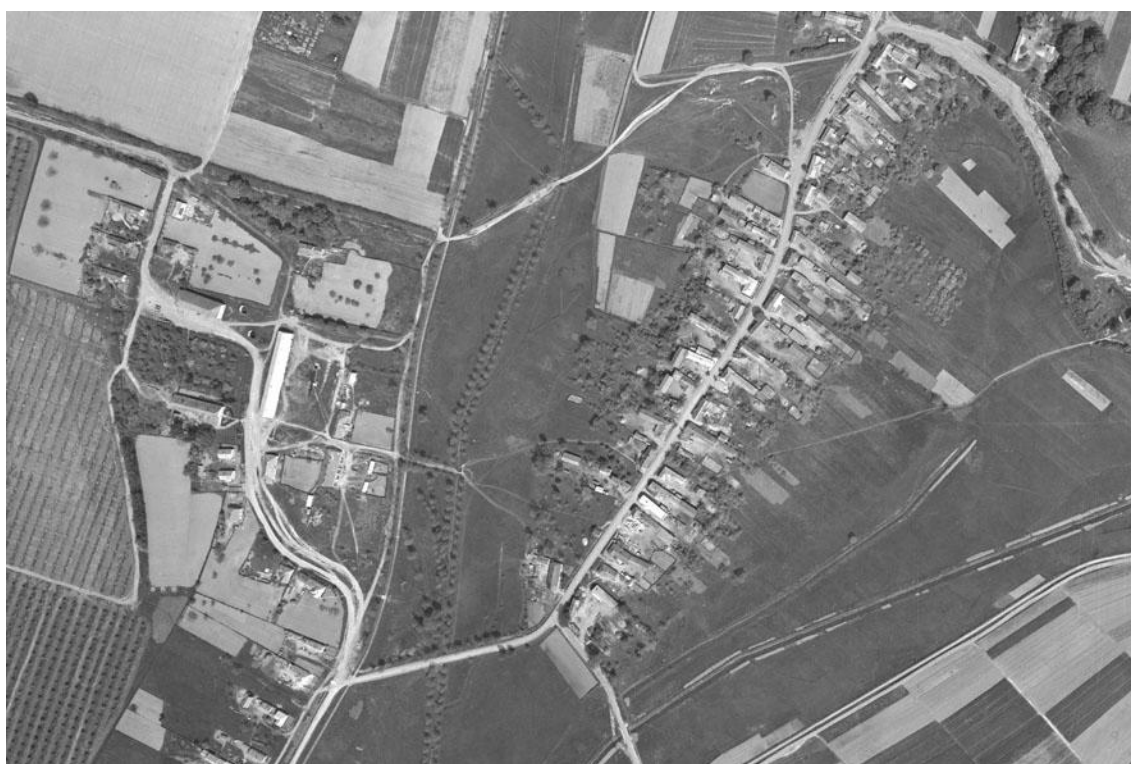
1.3.2. az országos építészeti örökség elemei,

Országos építészeti örökség elemei Pördeföldén nem találhatók.

1.4. A helyi építészeti örökség települési értékleltára, amely értékkataszterben az önkormányzati főépítész által meghatározottak szerint tartalmazza a helyi építészeti örökség országos vagy helyi védelemre méltó elemeit

1.4.1. településszerkezet

A faluszerkezet jellemzőit döntő módon befolyásolták a táj természeti adottságai. A Töröszneki-patak völgyétől keletre egy domhára húzódott fel a falu. Ez az egyutcás útifalu jelenti a település történeti magját. A major a patak nyugati oldalán a falutól elkülönült módon helyezkedik el. Az újabb utcák itt, a major környezetében alakultak ki. A temető ugyancsak a pataktól nyugatra, a falu északnyugati végén kapott helyet.

13. Pördefölde 1964. (Forrás: fentrol.hu)

1.4.2. telekstruktúra és az utcavonal-vezetés

A falu a története során nem tudott olyan gazdasági fejlődést produkálni, ezért szerkezete megmerevedet, napjainkra stagnál. A történeti településrész utcája és az utcára néző házak elhelyezkedése őrzi a korábbi állapotot, a patak nyugati oldalán viszont az újabb aszfaltozott utak már határozott vonalvezetésűek. Templom nincs, a haranglábat elbontották, faluközpont nem alakult ki. A telkek utcavonalra szervezettek, nem túl szélesek, a dombról hosszan benyúlnak a völgy felé keleti és nyugati irányba is.

14. Pördefölde műholdas felvétele (Forrás: google earth)

15. Kámaházapuszta műholdas felvétele (Forrás: google earth)

1.4.3. utcakép vagy utcakép részlet

Pördefölde épületállománya döntően 20. századi eredetű, vegyes képet mutat. A házak a meglévő telekstruktúrába illeszkednek, az épületek a meglévő építési helyen cserélődnek. Az történeti településrész épületállománya a 20. században cserélődött le. Előbb a zsúptetők tűntek el, hiszen a héjalást gyorsan lehet cserélni – ez a településképet nagyban befolyásolta. A szerkezeti és formai változást, a II. világháború utáni években a régi vályog vagy fa szerkezetű épületek teljesen eltűntek a faluból. Elég nagy számban megmaradtak a 20. század eleji téglalakóházak, sok közöttük a lakatlan épület. Több épületet napjainkban újíttak fel.

16. Fő út északi irányú nézete

17. Kámaházapuszta

18. Kámaházapuszta

19. Fő u. északi vége

20. Béke út

21. Kossuth út

22. Jézus Szíve kápolna

23. Petőfi út

24. Petőfi út

1.4.4. egyéb településkarakter elemek

A település beépített részei között nagy beépítetlen területek, művelt földek találhatók. A völgyek és dombok váltakozása és az erdők izgalmas hangulatot adnak a tájnak.

25. Pördefölde külterület

26. Pördefölde a bevezető út felől

27. Pördefölde külterület

28. Pördefölde vasútvonal

1.4.5. építményrészlet vagy az alkalmazott anyaghasználat, tömegformálás, homlokzati kialakítás

Telepítés

Az épületek tartják a korábban kialakult oldalhatáros építési rendet, figyelembe veszik a domborzati adottságokat és a táj jellegzetességeit.

Tömeg és homlokzat

A településen található építészeti karakter vegyes képet mutat. A régi, de felújított és átépített házak ugyanúgy megtalálhatók, mint az 1960-as évektől kezdve épített típusházak. Az előbbiek a bővítmények mögött és a cserélt, megnövelt méretű nyílászárók ellenére még őrzik azt a magot, ami még az eredeti formát jelentette, utóbbiak változatlan formában jelennek meg, csak kisebb felújításokat végeztek rajtuk. A bővített régi épületek tetőformája összetetté vált, alaprajzuk az egyszerű téglalapból L-alakúvá, vagy szélesebb téglalappá alakult át. A szobák utcára néznek, ezeknek egy vagy két ablaka és az oromfal vagy a típusházak esetében a sátozott adja az utcavonal építészeti képét. A lakóházak földszintesek és emeletesek, a terepviszonyoknak és a rég kialakult telekosztásnak megfelelően hol előkert nélkül, hol előkertet eltartva sorakoznak a lakóházak a domboldalon. A melléképületek hevenyészettek, a már meglévő, de leromlott állapotú melléképületeket sem bontják el, hanem használják, amíg lehet. Klasszikus pajtából már egy darab sincs a településen, az ólak és tárolók zöme használaton kívüli, elhanyagolt állapotban várja a pusztulást. A táj domborzati adottságai teszik változatossá a faluképet az itt-ott kibukkanó oromfalakkal, háztetőkkal.

A településen történeti részén sok a helyi védelemben részesített lakóház, ami azonban többnyire lakatlan és állapotuk egyre romlik. Pördeföldének – zsákfalú lévén – a falusi élet és gazdálkodás mellett igazán elkötelezett, és az épített értékeket is tiszteltben tartó beköltözőkre lenne szüksége. Jelen pillanatban úgy tűnik, hogy a védelem minimális szintje sem tartható be, hiszen sok esetben a védelem korlátja az átalakításoknak, ezért el kell gondolkodni az ilyen mértékű védelem indokoltságán.

Anyaghasználat

A faluképet 100 éve még meghatározó épületformák és anyaghasználat még megtalálhatók a faluban: festett vakolt homlokzatok. A tetőfedés jellemzően égetett agyagcserép, de megtalálható a kiselemes betoncserép, azbesztes pala, bitumenes zsindelyfedés vagy a hullámpala, fémlemez, a korszak divatjának és az épített anyagi lehetőségeinek megfelelően. A fedés színe az aktuális időszak divatját követi, barna, piros, bordó.

Homlokzati kialakítás

A téglaházak felülete kőporos dörzsölt vakolattal vagy – a hőszigetelt házaknál – vékonyvakolattal ellátott. Kialakításuk egyszerű, dísztelen, többnyire eltérő színű sávok osztással rendelkezik vagy eltérő színű lábazattal, párkánnyal és egyszínű homlokzati festéssel. Az új épületek jellemzően hőszigeteltek és vékonyvakolattal készültek. Ablakosztásaik és ablakaik aránya már nem követik a hagyományos falusi formát. A régi épületek az oromfalat osztó koronázópárkánnyal, oromfali ablakkal, pozitív lábazattal rendelkeznek.

Kerítések, támfalak

A kerítések állapota, formai kialakítása és anyaghasználatuk vegyesnek mondható alacsony beton lábazatos fa vagy fém, valamint drótkerítések is megtalálhatók a faluban.

29. Fő út, Kossuth út és Petőfi út kereszteződése

30. Petőfi Sándor út

31. Petőfi út és a Kossuth út

32. Fő út

33. Fő út

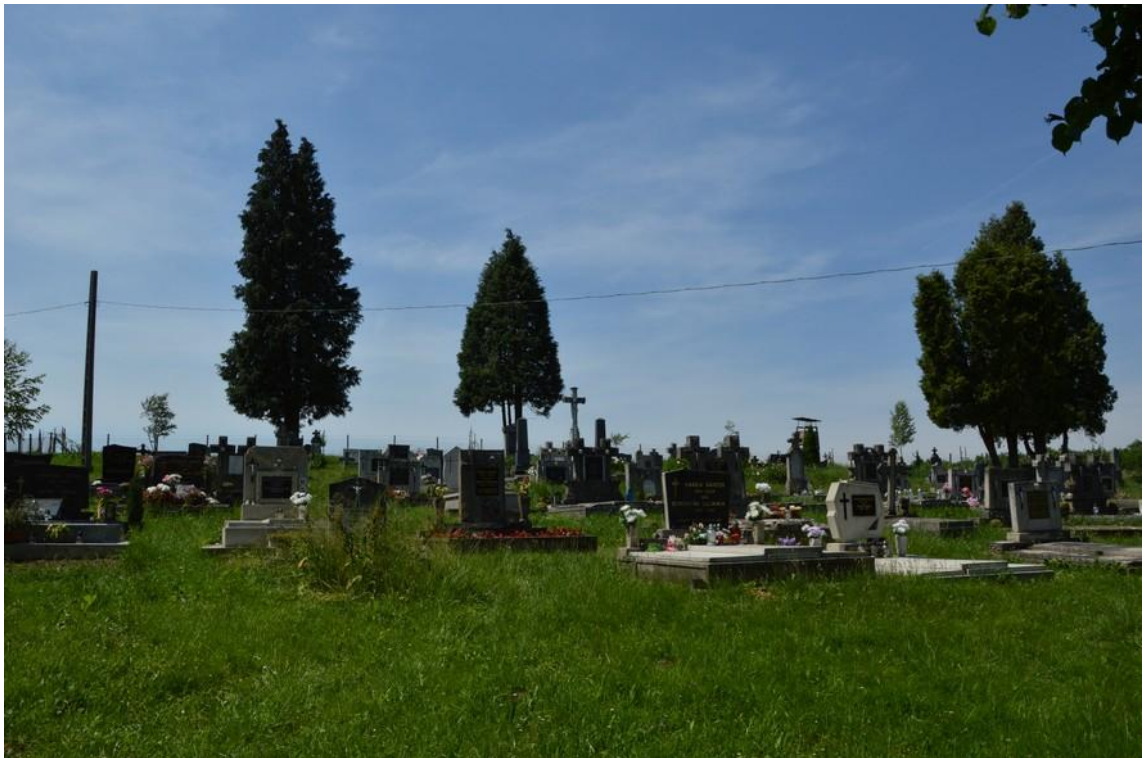
34. Nézet a Fő útról a Petőfi út felé

35. Fő út

36. Nézet a Fő útról déli irányba

37. Temető

38. Temető

39. Majorság

40. Kültérület

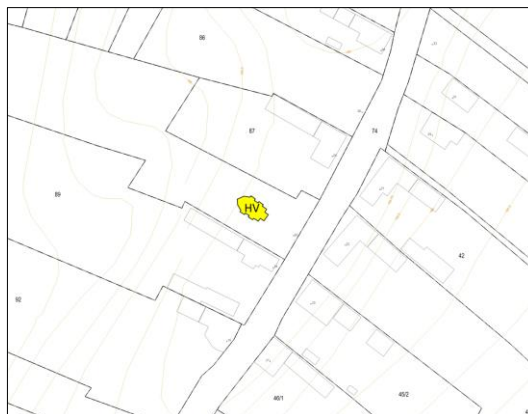

41. Fő u. Önkormányzati Hivatal

42. Fő u. déli nézete

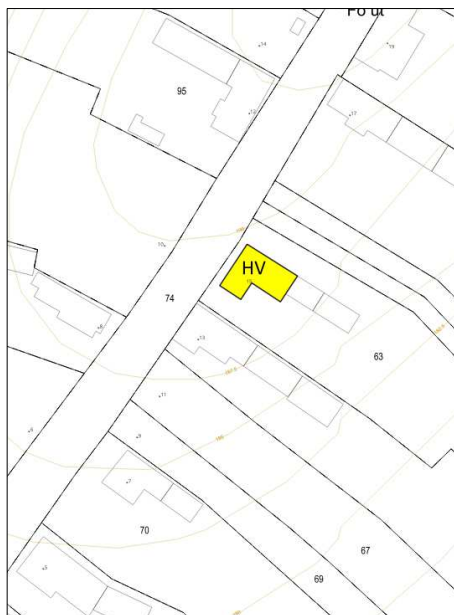
Az egyes elemek bemutatása

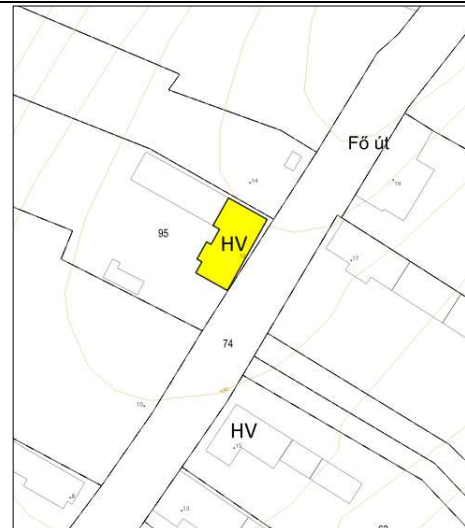
megnevezése:	Jézus Szíve kápolna	
címe:	Fő u.	hrszt: 87
leírás:	Egyhajós nyeregtetővel fedett épület. Tornya a tömeg elé lép és toronyaljat képez, itt található a bejárat. A torony mellett a hajó fala kétoldalt kinyúlik és ívesen a bejárat elé ugrik. Ezen a falon található a világháború áldozatainak emléktáblája. Tornyába a korábban elbontott haranglábat harangját helyezték el. a kápolna udvarán 2023-ban faragott fa emléktáblát helyeztek el.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Tömegforma, homlokzat, anyaghasználat, nyílászárók, színezés, harang, enteriőr, belső berendezések és tartozékok. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés).	
datálása:	1993.	

megnevezése:	Lakó- és melléképületek	
címe:	Fő u. I.	hrsz: 73
leírás:	Az utca vonalával párhuzamos gerincű nyeregtetővel fedett épület. Nyílászárói díszítettek, felettük párkány és kis angyalfej plasztika. Az épület lakatlanok, állapotuk erősen leromlott.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Tömegforma, homlokzat, anyaghasználat, nyílászárók, színezés. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés).	
datálása:	20. sz. eleje	

megnevezése:	Lakó- és melléképületek	
címe:	Fő u. 17.	hatsz: 56
leírás:	Az utca vonalára merőleges gerincű nyeregtetővel fedett, oromfalas kialakítású épület. A közelmúltban felújították.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Tömegforma, homlokzat, anyaghasználat, nyílászárók, színezés. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés).	
datálása:	20. sz. eleje	

megnevezése:	Lakó- és melléképületek	
címe:	Fő u. 12.	hrsz: 95
leírás:	Az utca vonalára párhuzamos gerincű kontyolt nyeregtetővel fedett épület. A hátsó része L-alakban a telekbelső felé hátranyúlik.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Tömegforma, homlokzat, anyaghasználat, nyílászárók, színezés. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés).	
datálása:	20. sz. eleje	

megnevezése:	Lakó- és melléképületek	
címe:	Fő u. 28.	hrsz: 84
leírás:	L-alakú épület, az utcára néző szobaablakkal	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Tömegforma, homlokzat, anyaghasználat, nyílászárók, színezés. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés).	
datálása:	20. sz.	

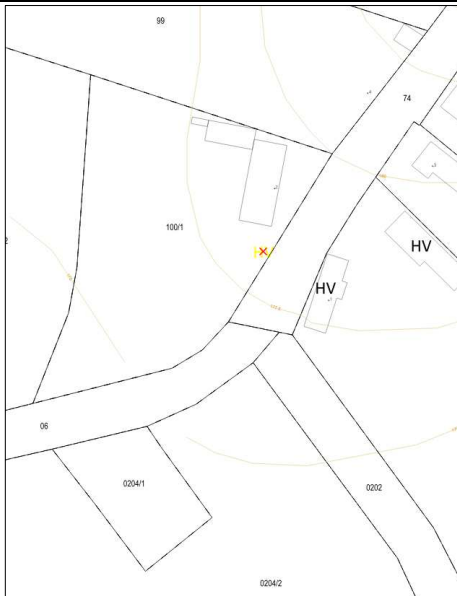
1.4.6. táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

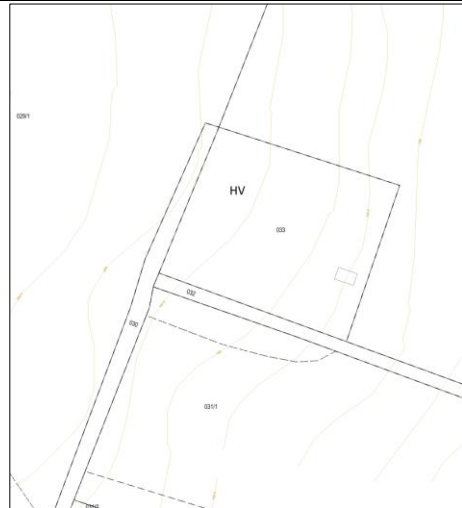
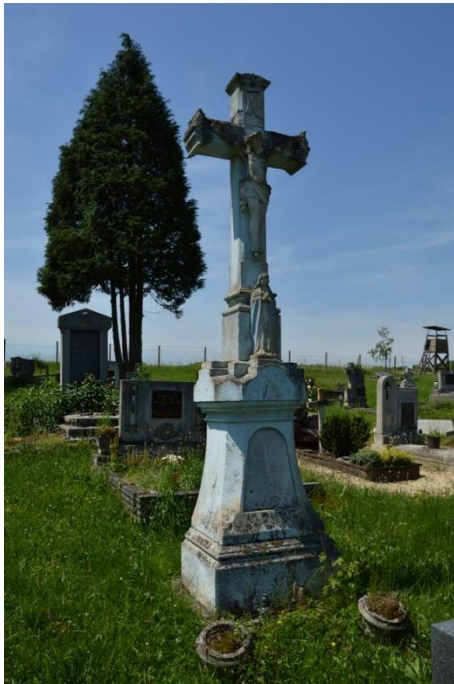
Egyéb táj- és kertépítészeti alkotás, egyedi tájérték, növényzet

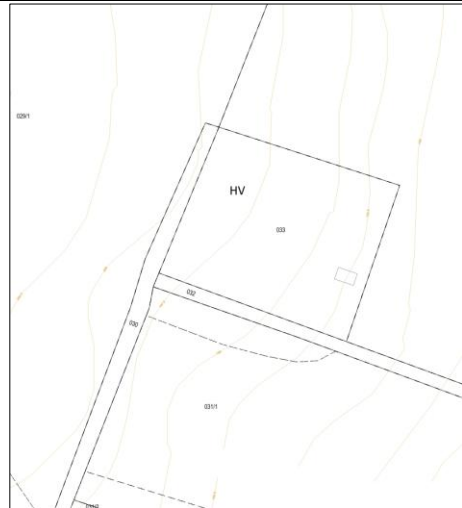
megnevezése:	Játszótér	
címe:	Fő út	hrsz: 0204/2
védelem:	nem védett	

1.4.7. szobor, képzőművészeti alkotás, utcabútor

			
			
megnevezése:		Útmenti feszület – Czupi-kereszt	
címe:		Fő u. 2.	hrsz: 100/I
leírás:		„Az iskola-kert melletti kőkeresztet „Isten dicsőségére emeltette / özv. Czupi Farkasné / szül. Czigány Teréz / 1901.” Czigány Teréz özv. a falu melletti kőkereszt fenntartására tett 100 koronás alapítványt, 1901-ben. Egyszerű kőkereszt, archaikus Krisztussal. Mária a posztamensben kialakított szoborfülkében áll. Az épület telkétől kis kerítéssel van elválasztva.” M.L.	
jellemzői, értékei:		Anyaga, formai kialakítása, plasztikai értékei, eredeti, bizonyíthatóan hiteles színezése. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés, védelem).	
datálása:		1901.	
		védelme: helyi védett	

megnevezése:	Temetői feszület	
címe:	pördeföldi temető	hrsz: 033
leírás:	„Felfelé keskenyedő, tetején bátyát utánczó vállról induló négyzetes hasáb alakú, többszörösen profilált négyzetes hasáb alakú kereszt, melynek szára kb. alsó 1:5-e után minden oldalon élszedett. A kereszt szárai-nak végei barokkosan díszítettek. Krisztus és a kereszt lábánál álló Fájdalmas Anya alakja primitíven meg-formált. A posztamens előlapján felfelé szűkülő, felül félkörívesen záródó szürke márványtáblán az alábbi felirat olvasható: „Dicsértessék / a Jézus Krisztus / Isten dicsőségére és / Szűzmária tiszteletére / örök emlékül emeltették Kovács Ferenc / és neje / Czigány Rozália / 1931. október 10.” M.L.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Anyaga, formai kialakítása, plasztikai értékei. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés, védelem).	
datálása:	1931.	

megnevezése:	Imreh család síremléke	
címe:	pördeföldi temető	hrsz: 033
leírás:	Helytörténeti jelentőségű síremlék. Az Imreh család 1890-es években költözött Pördeföldre a Somogy megyei Taranyból. A birtokot, a kúriát, amiben laktak és egy szeszfőzdét Gróf Eszterházy Páltól bérelték.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Anyaga, formai kialakítása, plasztikai értékei. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés, védelem).	
datálása:	20. sz. eleje	

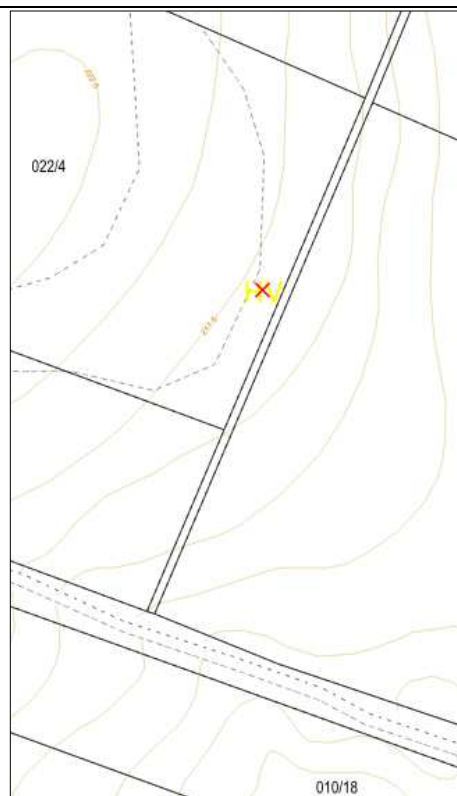

Forrás: Sári Andrea: Zala vármegye Szíve-Java kiadvány 2022.

megnevezése:	Feszület – Ledovits-kereszt	
címe:	Külterület	hrsz: 0204/2
leírás:	„A falu déli végétől keletre, a határba vezető dűlőút mellet délről áll. „ISTEN dicsőségére / Állíttatta / Ledovits Károly/és neje / GRÉDICS ROZÁLIA/ 1916. Fenntartására 100 Korona értékű alapítványt tettek 1916-ban.39 Kő talapzaton álló neogótikus, stílusából adódóan magas karcsú, kvalitásos alkotás.” M.L.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Anyaga, formai kialakítása, plasztikai értékei. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés, védelem).	
datálása:	1916.	

Forrás: Molnár László Id.: Felhasznált irodalom

megnevezése:	Feszület – Ihász-kereszt	
címe:	Külterület	hrsz: 022/4
leírás:	„A falu északi végétől nyugatra-Dömefölde felé-vezető dülőút mellett áll. Magas karcsú, többszörösen tagolt vállú posztamensen álló karcsú kereszt, rajta a megfeszített Krisztus. Lábánál nincs a másutt megszokott Fájdalmas Anya. A posztamense előlapján, alján hegyes címer-pajzsban: „Ledovits József 1830” felirat olvasható. A jelenleg használt „ihász-kereszt” elnevezésre nem találtam magyarázatot. Feltételezhető, hogy a juhaikat ezen a környéken legeltető, talán a kereszt mellett meg-pihenő juhászokról kapta. (Ihász =juhász.)” M.L.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:	Anyaga, formai kialakítása, plasztikai értékei. Az értékvédelem a tágabb környezetével együtt értendő (rálátás, megközelítés, védelem).	
datálása:	1830.	

megnevezése:	Kutak és egyéb műtárgyak	
címe:		hrsz:
leírás:	A település területén található kutak.	védelme: helyi védett
jellemzői, értékei:		
datálása:		

2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

2.1. A települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

A településtervben bemutatott változtatási szándékok közvetlenül nem érintik az értékleltárban szereplő védett vagy védelemre javasolt értékeket.

A 0204/2 hrsz.-ú ingatlan területfelhasználási besorolása különleges magánparkból különleges sportolási célú területté változik. Az értékleltár szerint ezen az ingatlanon található:

- a játszótér, amely nem áll védelem alatt;
- a helyi védelem alatt álló Ledovits-kereszt.

A módosítás a kereszt bontását, áthelyezését vagy átalakítását nem irányozza elő, ugyanakkor a későbbi sportcélú fejlesztések érinthetik annak környezetét, megközelíthetőségét és láthatóságát. Ezek védelmét ezért a szabályozás és a fejlesztések során biztosítani kell.

2.1. A 2.1. pontban szereplő változások hatásai

A 0204/2 hrsz.-ú telek sportolási célú átsorolása önmagában nem érinti a helyi védett Ledovits-keresztet, a tényleges hatások a későbbi fejlesztés elhelyezésétől és kialakításától függnék.

Kedvezőtlen hatás lehet:

- a kereszt sérülése a tereprendezés, földmunka vagy építési forgalom során;
- környezetének beépítése, leburkolása vagy elkerítése;
- a rálátás és a hagyományos táji megjelenés romlása épületek, sportpályák, parkolók, reklámok, magas kerítések vagy világítóberendezések miatt;
- megközelíthetőségének korlátozása;
- a terepszint és a csapadékvíz-elvezetés megváltoztatása, ami a talapzat állapotát is károsíthatja;
- az intenzívebb használatból eredő véletlen rongálás vagy vandalizmus.

Kedvező hatásként jelentkezhet a kereszt környezetének rendezése, megközelíthetőségének javítása, rendszeres fenntartása, valamint a helyi érték közösségi bemutatása. A fejlesztés során ezért indokolt:

- a kereszt eredeti helyén történő megőrzése;
- körülötte megfelelő méretű, beépítetlen és burkolatlan védősáv kialakítása;
- a rálátás és a szabad megközelítés biztosítása;
- az épületek, kerítések, parkolók, közművek és sportvilágítás megfelelő távolságban történő elhelyezése;
- az építkezés előtt állapotfelmérés, szükség esetén restaurálás elvégzése;
- a kivitelezés idejére fizikai védelem biztosítása.

Összességében a fejlesztés hatása **semleges vagy akár kedvező is lehet**, ha a keresztet és annak tágabb környezetét a tervezés szerves részeként kezelik. Megfelelő védelmi intézkedések nélkül azonban a helyi érték környezeti és településképi szerepe jelentősen gyengülhet.

2.2. a régészeti örökségre

Pördefölde településfejlesztési terve egy, H–I jelű turizmusfejlesztési akcióterületet határoz meg a község déli részén. A fejlesztés a korábban is üdülő- és vízgazdálkodási területként kijelölt térség hasznosítására irányul; új beépítésre szánt terület kijelölése nem történik.

A H–I akcióterület részben érinti a Pördefölde, Töröszneki-pataktól ÉNy-ra (90883) nyilvántartott régészeti lelőhelyet, amelynek területére a 229, 230, 231/1, 231/2 és 232 hrsz.-ú ingatlanok egy része is esik. A fejlesztés megvalósításához kapcsolódó földmunkák ezért régészeti emlékeket és leleteket érinthetnek; az érintettség pontos mértéke a beruházás részletes terveinek ismeretében határozható meg.

A településrendezési terv további területfelhasználási módosításai a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket közvetlenül nem érintik.

A nyilvántartott régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó beruházások során lehetőség szerint el kell kerülni. Amennyiben ez nem biztosítható, az érintett területen a hatályos jogszabályok szerinti régészeti feladatellátás szükséges.

3. Az értékvédelmi terv tartalmazza

3.1. az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A védendő utcaképek meghatározása

Pördeföldén védendő utcaképként a Fő utca történeti településmaghoz tartozó, helyi védett épületeket és építményeket magában foglaló szakasza határozható meg.

Az utcakép-védelem paraméterei és a védelem céljának biztosítása

A védelem célja az egyutcas településszerkezet, a hagyományos telekosztás, az oldalhatáron álló beépítési rend, az épülettömegek és tetőformák, valamint az utcaképi ritmus és a táji rálátások megőrzése. Az új építések és átalakítások során nem az egyes történeti formák másolása, hanem a kialakult léptékhez és településkarakterhez való illeszkedés követelhető meg.

Településképi helyi védelem

A településképi védelme a történeti településszerkezet és utcakép helyi területi védelmével, az értékleltárban szereplő építmények egyedi védelmével, valamint a helyi építési szabályzatban meghatározott településképi követelmények érvényesítésével biztosítható. Az új építések és átalakítások során meg kell őrizni a kialakult beépítési rendet, az épületek léptékét, hagyományos tömeg- és tetőformáját, továbbá a táji rálátásokat. A szabályozási eszközöket főépítési szakmai konzultációval, következetes önkormányzati ellenőrzéssel, valamint a védett értékek fenntartását és korszerű hasznosítását segítő támogatási rendszerrel lehet kiegészíteni.

3.2. az önkormányzati feladatok meghatározása

Jogalkotás jellegű tevékenység

A törvényi előírás alapján a Településképi Arculati Kézikönyv (TAK) felülvizsgálata/gondozása a hatástanulmány alapján. A TAK és e hatástanulmány alapján helyi településképi követelmények kiegészítése, utcakép védelem megjelölése. Az utcakép védelmi javaslatoknak és a hagyományos faluképre jellemző lakóépületek fejlesztési javaslatainak szabályozási tervekbe való beépítése.

Örökségvédelmi tevékenység

- A Településképi Arculati Kézikönyv ismertetése és közreadása a helyi emberek széles körében (pl.: honlapra való feltöltés)
- A helyi védelem kihirdetése és a fejlesztési lehetőségek ismertetése
- Pályázati támogatási lehetőségek keresése, megteremtése a helyi utcaképi és egyedi védelem alatt álló épületek felújításához
- Zöldterületek és közterületek szabadtér építészeti tervezés alapján való fejlesztése, gondozása